

DOSSIER

MÓN RURAL I PAISATGE A L'ÈPOCA

ROMANA

Introducció

Ramon Buxó, Josep Guitart, Josep M. Palet i Marta Prevosti

Avui dia, tractar el món agrari d'època romana és interrogar-se sobre el territori, l'agricultura o la gestió del paisatge, entre altres aspectes, i requereix el treball interdisciplinari i la col·laboració entre els investigadors de diversa formació i procedència. No podem preguntar en què ha estat modificat el paisatge sense cercar el perquè i com ha pogut ser modificat, com tampoc no ens podem preguntar sobre l'economia i els fenòmens de la societat, sense identificar-ne el marc i els mitjans.

Les interpretacions dels fenòmens relatius a les transformacions dels assentaments i del territori es nodreixen de diferents fons documentals enriquits per les excavacions arqueològiques. Però el desenvolupament de les disciplines sorgides a redós de la biologia i de la geologia principalment, que treballen amb materials i informacions arqueològiques, o de fora de jaciments, han contribuït a respondre no solament a preguntes d'àmbit paleoecològic sinó també a la mateixa història de les societats. Aquestes recerques han permès restituir el paisatge i l'entorn dels jaciments i proporcionen informacions de gran interès per comprendre en quines condicions les comunitats humanes s'han instal·lat en un lloc i han pogut treure profit del seu medi. Les transformacions del paisatge, la seva dinàmica i intensitat, aporten informació nova per a contextualitzar l'impacte de la colonització romana.

Els establiments i les aglomeracions de l'època romana permeten seguir, des de diferents ter-

ritoris de Catalunya, la continuïtat de la història dels territoris complementaris, planes i muntanyes, amb tots els indicis d'una intensa organització d'aquests paisatges des del període ibèric.

La voluntat de confrontar la informació arqueològica accessible, i de cercar els canvis territorials i la gestió dels recursos naturals d'època romana a Catalunya, és el que explica, per tant, la selecció efectuada en aquest dossier sobre el món rural i el paisatge. El treball de M. Prevosti i J. Guitart (*Els estudis del món agrari romà a Catalunya: un estat de la qüestió*) recull, en primer lloc, el nivell de coneixements assolit en els estudis del món rural d'època romana, en què l'arqueologia com a font d'informació juga un paper cabdal, i en segon lloc el marc del seu desenvolupament històric dins del sistema de ciutat romana. Aquesta exposició es complementa amb la de Josep M. Palet (*L'estructuració dels espais agraris en època romana a Catalunya: aportacions de l'estudi arqueomorfològic del territori*), centrada en l'estructuració del paisatge rural i en les transformacions dels espais agraris antics que avui coneixem gràcies al desenvolupament de la recerca en arqueomorfològia. Es destaca la intensitat de l'estructuració territorial romana i l'heterogeneïtat dels projectes que s'imbriquen amb les estructures indígenes.

Amb l'estudi de P. Castanyer i J. Tremoleda (*La producció agrícola d'època romana al nord-est de Catalunya*), s'inicia l'anàlisi de les *villae* romanes, en què el que interessa sobretot és conèi-

xer les principals activitats econòmiques dutes a terme en aquest tipus d'establiments rurals: forma i concepte de l'explotació agrícola en el món romà. Aquesta problemàtica està també coberta àmpliament per J. M. Macias (*Els assentaments rurals com a espai de residència: l'exemple del territorium de Tàrraco*), que, des de la perspectiva del territori de la Tàrraco antiga, ens mostra les formes d'ocupació residencial d'un territori circumscrit i interrelacionat amb un nucli urbà. Finalment, la desaparició de la ciutat clàssica i la repercussió en les viles i en l'estructura del territori estan reflectides en el treball de R. Navarro i J. M. Gurt (*Les transformacions en els assentaments i en el territori durant l'antiguitat tardana*).

Els estudis relacionats més directament amb la restitució del medi natural i de l'explotació de recursos tenen la formulació explícita en els tre-

balls de S. Riera (*Canvis ambientals i modelació antròpica del territori entre l'època ibèrica i l'alt-medieval a Catalunya: aportacions de la palinologia*) i de R. Buxó (*L'agricultura d'època romana: estudis arqueobotànics i evolució dels cultius a Catalunya*). En el primer, es fa una síntesi dels canvis paleoambientals entre els segles VIII aC i XII dC, amb una especial referència a les transformacions humanes de l'entorn, d'on s'assumeix que durant el període romà hi ha una explotació de l'espai menys extensiva, si bé més tard hi ha una extensió de la ramaderia. En el segon, es fa un contrast de l'agricultura romana amb la ibèrica com una activitat econòmica bàsica fonamentada en diferents cultius extensius, amb la característica que els de vinya i olivera, enfront dels herbacis i de pastura, esdevenen, per utilitzar una expressió moderna, intensius no ja pel factor treball, sinó pel factor capital.